

Helpottaako Euroopan unionin vapaa liikkuvuus elämää?

Eija Niskanen

TAVOITTEET

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta sekä tarkastella yhteiskuntaa, taloutta ja vaikuttamista suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Lukion opetussuunnitelman mukaan (Opetushallitus 2015) oppiaineen tulee luoda opiskelijalle edellytyksiä *kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi opiskelun lähtökohdaksi on elävän kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erittäin huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.*

Lukion yhteiskuntaopin opiskelulle asetetaan monia tavoitteita. Opetuskokeilun tavoitteena on tutkia eri alojen asiantuntijoiden kokemuksia Euroopan unionin vapaan liikkuvuuden merkityksestä heidän työhön ja arkeen. Tarkoitus on harjoitella erityisesti seuraavia lukion opetussuunnitelmassa mainittuja *yhteiskuntaopin taitoja:*

- hallitsee Suomen talouselämän perusteet ja toimintatavat sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien kannalta. (Opetushallitus 2015, s. 194-195, Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015. Opetushallitus.)

Opetuskokeilussa opiskelijalla oppii

1. Oppimaan tekemällä (learning by doing)
2. Käyttämään monipuolisesti osaamistaan, taitojaan ja ylittämään oppiainerajoja
3. Etsimään ja lähestymään haluamansa alan asiantuntijaa
4. Aikataulujen suunnittelua ja toteutusta
5. Laatimaan etukäteen haastattelukysymyksiä
6. Keskustelemaan, toteuttamalla haastattelu

7. Taltioimaan aineistoja
8. Asettamaan yhteisiä tavoitteita parin ja ryhmän kanssa sekä osallistumaan yhteisen tuotoksen tekemiseen
9. Pohtimaan ja jäsentelemään haastatteluissa esille nousseita ajatuksia ja ilmiöitä sekä niiden välisiä yhteyksiä ja merkityksiä
10. Oivaltamaan ajankohtaisten asioiden välisiä yhteyksiä ja myös ristiriitoja

TOTEUTUS JA MATERIAALIT

Opetuskokeilu on tarkoitettu toteuttaa yhden lukiojakson aikana käyttäen siihen 8-10 oppituntia sekä oppilaiden omatoimista työskentelyä oppituntien ulkopuolella.

Opetuskokeilu on toteutettu projektityönä Business Norssin koulukohtaisella yhteiskuntaopin Logistiikka ja liikenne -kursilla (YH9), mutta opetuspakettia on mahdollista hyödyntää myös muilla yhteiskuntaopin kursseilla. Keskeisiä sisältöjä kursilla on selvittää ja tutkia monipuolisesti liikenteen sujuvuutta, liikenneväyliä sekä logistisia ratkaisuja ja uudistuvaa liikennettä. Liikenne-ratkaisujen vaikutuksia arvioidaan ympäristölle ja pohditaan myös sujuvan liikenteen taloudellista merkitystä.

Euroopan unionissa tavaroiden, palveluiden, pääoman sekä ihmisten vapaa liikkuvuus on jo pitkään ollut totta, mutta niiden merkitys EU-kansalaisten arjessa voi helposti jäädä huomaamatta. Euroopan unionista, sen historiallisesta kehittymisestä ja ajankohtaisista haasteista, esimerkiksi Brexitistä on saatavilla paljon lähdeaineistoa: kirjallisuutta, sanoma- ja aikakauslehtiä sekä ajankohtaisohjelmia. EU:n neljän vapauden historiaan liittyy paljon tutkimuskirjallisuutta, joita voi hyödyntää projektin edetessä.

Opetuskokeilussa tarkastelukulmaa on rajattu selvittämään, miten vapaa liikkuvuus näkyy eri alojen ammattilaisten arjessa ja työssä. Aluksi on tarkoitettu alustaa aihetta kirjallisuuden ja sanoma- ja aikakauslehtiartikkelien avulla. Opiskelijat etsivät itse haastateltavat henkilöt ja sopivat heidän kanssaan haastattelun ajankohdan. Ennen haastattelua opiskelijat hankkivat taustatietoja henkilön toimialasta, työnkuvasta sekä tiedekunnasta tai yrityksestä, joissa hän työskentelee. Niiden avulla kukin ryhmä/opiskelijapari laatii etukäteen haastattelurungon sekä kysymyksiä.

Haastatteluista oppilaat kirjoittavat artikkelin, jossa he kertovat tarkemmin haastattelemansa henkilön työnkuvan ja heidän kokemuksia EU:n vapaan liikkuvuuden merkityksestä heidän omaan tehtävään ja työyhteisön arkeen. Esimerkkiprojektissa artikkelit koottiin ”Helpottaako Euroopan unionin vapaa liikkuvuus elämää? - Business Norssilaiset tutkivat asiaa” -lehtiseen.

Oppimiskokeilun tärkeäksi osaksi nousee kirjallinen tuotos, koska yhteiskuntaopin opiskelussa tärkeää on sisällön lisäksi oppia myös jäsentämään asioita ja ajatuksia laajasta aineistosta. Kirjoittaminen on keskeistä yhteiskuntaopin tietojen ilmaisemisessa. Kirjoittaessaan opiskelija tekee tietojaan näkyviksi, jäsentää niitä, ilmaisee ajatuksiaan, argumentoi ja pyrkii vaikuttamaan. Kielellä myös rakennetaan yhteiskunnallista todellisuutta. (Löfström, Virta & Salo 2017, 68–69.) Esiintymis- ja ilmaisutaitoja harjoitellaan haastattelutilanteissa, kuten myös silloin kun opiskelijat esittelevät valmista lehtistä muille opiskelijoille.

ARVIOINTI

Valmista tuotosta tarkastellaan ja arvioidaan yhdessä koko ryhmän voimin. Yhteinen oppimisen pohtiminen on mielekästä, sillä koko projektin tuotos on ollut yhteinen. On hyvä ottaa yhdessä esille, miten koko ryhmä on onnistunut ja mitä olisi voinut parantaa. Erilaiset oppijat ja persoonat on hyvä ottaa huomioon yhteisessä arvioinnissa; asioita voi nähdä ja kokea eri tavoin ryhmän kesken.

Tutkivan oppimisen arvioinnissa oleellista on kiinnittää huomiota kokonaisuuteen, oppimisprosessin aikaiseen tiedon hankkimiseen, tiedon muodostamiseen sekä valmiiseen tuotokseen. Valmista tuotosta arvioitiin yhdessä projektiin osallistuneiden opiskelijoiden kanssa, mutta myös haastatteluja antaneet henkilöt sekä vierailijamme antoivat palautetta valmiista lehtisestä.

Yhteiskuntaopin opetuksen yhtenä haasteena on rakentaa silta akateemisen ja arkielämässä rakentuvan yhteiskunnallisen tiedon välille, tehdä käsitteellinen tieto ymmärrettäväksi konkreettisen arkielämäkytkennöin. Oppiminen voi merkitä monia asioita: tietojen lisääntymistä ja jäsentymistä kokonaisuuksiksi, ajattelun ja käyttäytymisen muuttumista, uusien toimintatapojen omaksumista ja arvojen selkiintymistä. Oppiminen ei ole yksistään kognitiivinen prosessi vaan siihen liittyy usein tunteita, arvostuksia ja opiskeluasenteita. Luottamus omiin taitoihin ja osaamiseen on merkityksellistä aktiivisessa oppimisessa. (Löfström, Virta & Salo 2017, 58.)

Tutkivassa oppimisessa ajatuksena on, että oppilaat kohtaavat aitoja ongelmia ja etsivät niihin ratkaisuja. (vrt. Löfström, Virta & Salo 2017, 61–63.) Tässä opetuskokeilussa kiinnitetään huomiota yhteiskuntaopin opiskelussa tarvittaviin moniin taitoihin. Yksi tärkeä taitoa on havaita ja tulkita yhteiskunnassa ja maailmassa olevia ristiriitaisiakin tavoitteita; toisaalta luoda huippunopeat liikenne- ja ratkaisut sekä toimia ekologisesti. Milloin kulkea nopeasti lentäen vai milloin pysyä työpaikalla ja pitää Skype-kokous? Miten julkisen liikenteen tulee toimia, jotta ilmastomuutosta voidaan hidastaa? Tuoko uusi teknologia uudet ratkaisut ja miten robotit muuttavat tulevaisuuden liikennettä? Työskentelyprosessin aikana opiskelijoita rohkaistiin kokeilemaan siipiään, ihmettelemään ja oi-

valtamaan. Tarkastelemaan asioita koulun ulkopuolella ja etsimään ajankohtaista tutkimustietoa. Merkittävää on yhdessä oppiminen, tiedon luominen yhdessä ja sen jakaminen.

Opetuskokeilussa korostuu sosiokonstruktivistinen oppimisenäkemykset, jossa keskeistä on opiskelijan aktiivisuus, pyrkimys kokonaisuuksien rakentamiseen, kriittisen ajattelun ja tiedon soveltamiseen. Työprosessissa toteutuu tutkiva, ongelmaperustainen oppiminen. Keskeistä on tunteiden ja motivaation merkitys, esimerkiksi silloin kun oppilaan oma uskallus on koetuksella, hän saa tukea omalta työparilta, ryhmän muilta opiskelukavereilta tai opettajalta, jonka tavoite on tukea opiskelijoita ohjaavilla kysymyksillä oivaltamaan asioita. Humanistisen oppimiskäsityksen periaatteiden mukaisesti keskiössä on oppilaan kasvun ja kehityksen tukeminen.

Opetuskokeilussa vahvistetaan opiskelijan arviointitaitoja. Niiden kehittymistä pidetään tärkeänä lukion opetussuunnitelmassa. Opiskelijat tekevät sekä itse- että vertaisarviointia työskentelyprosessista ja valmiista tuotoksesta. Projektityö mahdollistaa kokeita monipuolisemman taitojen arvioinnin, sillä opetuskokeilussa opiskelijat toimivat pitkäjänteisesti yhdessä. He suunnittelevat, hankkivat ja muokkaavat tietoa, koostavat työparin kanssa yhden artikkelin, mutta kokonaisuuteen tarvitaan kaikkien pariin artikkelit. Lehden tekeminen ja valmistuminen vahvistivat uskoa yhteistyöhön ja tavoitteiden saavuttamiseen: tähän tarvitaan meitä kaikkia.

Lähteet

- Löfström, Jan; Virta, Arja & Salo Ulla–Maija (2017). *Valppaaksi kansalaiseksi – yhteiskuntatiedollisen opetuksen taito ja teoria. Historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskuksen julkaisuja 15.*
- Opetushallitus (2015). *Lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.*